

ISSN 0027-8084

УДК 808.61./62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НАШ ЈЕЗИК

L/2

БЕОГРАД
2019

НАШ ЈЕЗИК

ИЗДАЈЕ

ЛИНГВИСТИЧКО ДРУШТВО у БЕОГРАДУ

УРЕЂУЈЕ

БОДИЉ

Година I Свеска 1

БЕОГРАД

1932

НАШ ЈЕЗИК

L CB. 2

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

др Рајна ДРАГИЋЕВИЋ, др Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ,
др Весна ЛОМПАР, др Драгана МРШЕВИЋ РАДОВИЋ,
др Марина НИКОЛИЋ, др Мирослав НИКОЛИЋ,
др Борђе ОТАШЕВИЋ, др Милица РАДОВИЋ ТЕШИЋ,
др Стана РИСТИЋ, др Марина СПАСОЈЕВИЋ,
др Срето ТАНАСИЋ

Уредник
др СРЕТО ТАНАСИЋ

Секретар
др Марина Спасојевић

Ову свеску *Нашег језика* приредиле су
др Марина Николић и др Марина Спасојевић.

Рецензенти
др Марина Николић, др Владан Јовановић,
др Марина Спасојевић, др Срето Танасић

Према мишљењу Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије
бр. 413-00-1715/2001-01 ова публикација је од посебног интереса за науку.

НАШ ЈЕЗИК, часопис за српски књижевни језик, покренуло је 1932. г. Лингвистичко друштво у Београду, на челу са Александром Белићем, који је уредио седам књига предратне серије, као и девет књига и први двоброј десете књиге у новој, послератној серији часописа. Од 1960. до 1975. г. (књ. X/3–4–XXI/1–2) уредник часописа био је Михаило Стевановић, а у периоду од 1975. до 1996. г. (књ. XXI/3–XXX) Митар Пешикан. Часопис је од 1996. до 2005. г. (књ. XXXI–XXXVI) уређивао Мирослав Николић.

Наш језик излази у две годишње свеске, које чине једну књигу. Издаје га и прима рукописе Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, ел. пошта: isj@isj.sanu.ac.rs, nasjzikisjsanu@gmail.com.

Штампа Планета принт, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

81

НАШ језик / уредник Срето Танасић. – Год. 1, бр. 1 (1932/1933) – год. 8, бр. 1 (1941); Н.С. Књ. 1 (1949/1950)–. – Београд: Институт за српски језик САНУ, 1932/1933– (Београд, Планета принт).

Полугодишње
ISSN 0027-8084 = Наш језик
COBISS.SR-ID 615951

Проф. др Срето Танасић, дописни члан АНУРС

*Радове на с̄раницама овог броја
часо̄писа Наш језик колеге,
̄пријатељи и некадашњи с̄туденти
̄освећују ̄роф. др Сре̄ти Танасићу,
до̄исном члану АНУРС,
̄оводом седамдесе̄ година живо̄и
са искреним жељама за дугим живо̄ом
и не̄рекидним с̄варалаш̄вом*

НАШ ЈЕЗИК

Књига L

Св. 2 (2019)

САДРЖАЈ

Повод

- Седамдесет година живота др Срете Танасића – пола века љубави
према српском језику (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ) 1–7
- Библиографија радова др Срете Танасића
(ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ) 9–30

Срето Танасић у српској лингвистици

- Стандардизација српског језика и језичка култура у проучавањима
Срете Танасића (МАРИНА М. НИКОЛИЋ) 31–37
- Срето Танасић против језичких манипулација
(БИЉАНА С. САМАРЦИЋ) 39–47
- Значај Танасићевих истраживања за лексикографски третман
трпног глаголског придева у Речнику САНУ
(ЈОВАНА Б. ЈОВАНОВИЋ) 49–57

Акцентологија и фонологија

- Силазни акценти на непочетним слоговима ријечи у српском
књижевном језику (МИЛОРАД П. ДЕШИЋ) 59–64
- О прозодичким аспектима риме у српској поезији
(ДРАГА С. ЗЕЦ) 65–75
- Белићеви погледи на акценте и културу говора у часопису *Наш
језик* из данашње перспективе (АЛЕКСАНДРА Р. ЛОНЧАР
РАИЧЕВИЋ, МАРИНА С. ЈАЊИЋ) 77–85
- О неким спорним рефлексима *jaīa* (САЊА М. КУЉАНИН) 87–93

Морфологија и творба речи

- О архаизмима у српском језику, посебно граматичким
(ПРЕДРАГ Ј. ПИПЕР) 95–107

Прелазни карактер префиксоида у савременом српском језику (РАЈНА М. ДРАГИЋЕВИЋ)	109–116
Морфолошка средства којима се појачава или ослабљује значење мотивне речи у творби (нацрт за једну могућу морфологију градуабилности) (МИРЈАНА К. ИЛИЋ)	117–122
Статус лексеме <i>сам</i> у савременом српском језику (АНА М. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ)	123–129
Узвици у служби других врста речи у српском језику (ИВАНА В. ЛАЗИЋ-КОЊИК)	131–139
Експресивна вредност збирних именица које означавају етничке, националне, верске групе (ДРАГАНА Ј. ЦВИЈОВИЋ)	141–150
О могућим семантичким дистинкцијама глаголских именица у српском језику <i>јризнање</i> : <i>јризнавање</i> , <i>јридружијење</i> : <i>јридруживање</i> и сл. у контексту актуелне политике (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ)	151–159
Видско парњаштво и акционалност (префикс <i>за-</i>) (ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ)	161–168

Синтакса и семантика

О двјема спорним конструкцијама у српском језику (<i>за</i> + инфини- тив и <i>за</i> + акузатив у значењу одређивања правца кретања) (БРАНИСЛАВ М. ОСТОЈИЋ)	169–176
Значење и контекст: неки проблеми око значења и употребе гла- голских личних облика (РАДОЈЕ Д. СИМИЋ, ЈЕЛЕНА Р. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ)	177–187
О реченицама са спојем <i>а</i> и <i>у</i> у везничкој позицији (МИЛОШ М. КОВАЧЕВИЋ)	189–196
Синтаксичке конструкције ‘глагол + <i>ми се</i> ’ у српском језику (ДИМКА В. САВОВА)	197–204
О једној посебној контрафактивној конструкцији у српском језику (ЉУДМИЛА В. ПОПОВИЋ)	205–220
Синтакса и семантика предикатског израза <i>јјознајти (се)</i> (ВЛАДИСЛАВА Ж. РУЖИЋ)	221–236
О предлогу <i>јјоврх</i> (ДУШКА Б. КЛИКОВАЦ)	237–258
Синтакса и семантика предлога <i>јјри</i> (ИВАНА Н. АНТОНИЋ)	259–268
О српском глаголу <i>јјријти</i> (НАДА Л. АРСЕНИЈЕВИЋ)	269–280
Значењски ресурси функционалних глагола: на примеру предик- ката ‘сукобити се’ (МИЛИВОЈ Б. АЛАНОВИЋ)	281–288
Утицај полипрефиксације глагола на њихово синтаксичко окружење (МИЛИЦА Љ. СТОЈАНОВИЋ)	289–295
О (лексичко-граматичким) значењима глаголских речи (ИВАНА Р. ЈОВАНОВИЋ)	297–306

Негација као језичка категорија – општи осврт (ЈЕЛЕНА Л. ПЕТКОВИЋ)	307–314
Један тип безличних реченица у српском и руском (у контексту језичке слике света) (БИЉАНА Ж. МАРИЋ)	315–322
Асиндетске структуре с концесивним значењем у савременом српском језику (МИЈАНА Ч. КУБУРИЋ МАЦУРА)	323–334
О употреби израза <i>један/једно с другим</i> и <i>једна с другом</i> у српском језику (ИВАНА З. МИТИЋ)	335–342
Линеаризација протосоцијативних и псеудосоцијативних кон- струкција у српском језику (МАРИЈА М. ОПАЧИЋ)	343–351
Императив као маркер неочекиваности (ДРАГАНА М. КЕРКЕЗ) ..	353–359
Статус финалних реченица у <i>Зборницима закона и уредбених указа</i> из пете деценије 19. века (ЈЕЛЕНА М. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ)	361–368

Лексикологија, лексикографија и терминологија

Рјечници као средство успостављања ауторитета (ДАНКО М. ШИПКА)	369–386
Слов'янська термінографія кінця ХХ – початку ХХІ століть у діалози традиційної та електронної бібліографії (ВІКТОРИЈА Л. ІВАЩЕНКО)	387–397
Нова лексика у области туризма у савременом српском језику (ЂОРЂЕ Р. ОТАШЕВИЋ)	399–408
Саобраћајна терминологија у савременом српском језику (ГОРДАНА Д. ДИМКОВИЋ ТЕЛЕБАКОВИЋ)	409–418
Винаверове крушке <i>крусиџуменка</i> и <i>бергамка</i> и ријеч-двјије по- водом њих (НЕЂО Г. ЈОШИЋ)	419–427
Називи за печурке у српским народним говорима (МАРИНА С. ЈУРИШИЋ, ЈЕЛЕНА Д. ЈАНКОВИЋ)	429–439
Турцизми у 20. тому Речника САНУ (МАРИЈА С. БИНЂИЋ) ..	441–448
Прилог опису семантике придева <i>йразан</i> (НАТАША М. МИЛАНОВ)	449–456
Једно запажање о прилогу <i>вуковски</i> у српском језику (ИРЕНА Р. ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ)	457–463

Стилистика

Превођење као креативни и лингвистички изазов у савременом српском језику (НЕНАД Б. ВУКОВИЋ)	465–471
О стилистичким особинама Андрићева наратива у роману <i>На Дрини ћуџрија</i> (ГАЛИНА Г. ТЈАПКО)	473–485
Заграде у Андрићевим романима (БРАНКО Ђ. ТОШОВИЋ)	487–494

Суфикси <i>-ица</i> и <i>-ка</i> у језику Петра Кочића (ДРАГО В. ТЕШАНОВИЋ, ДРАГАНА Д. ЛАЗИЋ)	495–506
Индивидуална лексика у дјелу Исидоре Секулић (творбено- -семантичке одлике именица) (ВЕСЕЛИНА В. ЂУРКИН)	507–520
„Унутрашњост“ поетонима <i>Тигар</i> Бранка Топића (МИРЈАНА Н. СТОЈИСАВЉЕВИЋ)	521–527
(Не)референцијалност антецедента релативних клауза у песми „Он“ Сунчице Денић (ТАЊА З. РУСИМОВИЋ)	529–540

Прагматика

О пружању утехе саговорнику у говору свакодневне комуникације (БОЈАНА С. МИЛОСАВЉЕВИЋ)	541–550
Реторичка структурална теорија и реализација елементарних јединица дискурса на примеру онлајн коментара у српском и руском језику (РАДОСЛАВА М. ТРНАВАЦ)	551–570

Дијалектологија

О једној старој падежној конструкцији у говору источnobосан- ских Ера – генитив издвајања из скупине (СЛОБОДАН Н. РЕМЕТИЋ)	571–576
Третман полисемије и хомонимије у дијалекатским речницима (МАРТА Ж. БЈЕЛЕТИЋ)	577–585
Језичке крхотине и дијалекатски речник (НЕДЕЉКО Р. БОГДАНОВИЋ)	587–593
Говори Црне Горе у основици српског књижевног језика (МИОДРАГ В. ЈОВАНОВИЋ)	595–603
Западнобоснијска диалектна лексика в общесербском контек- сте (на примере говора Манячи) (ЕКАТЕРИНА И. ЯКУШКИНА)	605–613
Неке позајмљенице у коларској терминологији говора Карашева (МИХАЈ Н. РАДАН, МИЉАНА-РАДМИЛА М. УСКАТУ)	615–626
О акценту као прилогу очувању дијалекта (ЈОРДАНА С. МАРКОВИЋ)	627–636
Репартиција рефлекса вокалног <i>л</i> у говорима Лужнице и Пирота (ЉУБИСАВ Н. ЂИРИЋ)	637–644
Рефлекси финалног <i>л</i> у лексеми <i>заова</i> у говорима призренско- -тимочке дијалекатске зоне (АНА Р. САВИЋ-ГРУЈИЋ)	645–653
Вокалске редукције у говору Бастаса (ДРАГОМИР В. КОЗОМАРА)	655–662
О приступима у досадашњим истраживањима синтаксе падежа у херцеговачко-крајишким говорима (ЗОРАН М. СИМИЋ)	663–677

Циљне (намерне, финалне) реченице у сиринићком говору (РАДИВОЈЕ М. МЛАДЕНОВИЋ, БОЈАНА М. ВЕЉОВИЋ)	679–685
Вербализација концепта <i>здравље</i> у тимочко-лужничким говорима (ТАЊА З. МИЛОСАВЉЕВИЋ)	687–694

Ономастика

Marginalia onomastyczne (ZUZANNA V. TOPOLINSKA)	695–698
О релационим микропонимима у Рађевини (МИРЈАНА С. ПЕТРОВИЋ-САВИЋ)	699–705
Прилог реконструкцији ојконима <i>Вогошћа</i> (ЈЕЛЕНА В. ЈАЊИЋ)	707–714

Социолингвистика

Linguistic Ideology and the Art of Re-Edition on the Second Edition of Ioann Rajić's <i>History of Various Slavic Peoples</i> (1823) (МОТОКИ У. НОМАЧИ)	715–725
Знање студената о ауторству наших правописа (ВЕЉКО Ж. БРБОРИЋ)	727–735
Стандардни и матерњи језик из другачије перспективе (НАТАША Б. КИШ)	737–744
О уништеном писаном наслеђу на Косову и Метохији (на при- меру сачуваног дела једне породичне архиве) (МИТРА М. РЕЉИЋ)	745–752

Лингвокултурологија

Сложенице са именицом <i>вода</i> у српским народним говорима и српској култури (СОФИЈА Р. МИЛОРАДОВИЋ, ВЛАДАН З. ЈОВАНОВИЋ)	753–763
„Богатство“ – конвенционални суд у систему вредности у срп- ском језику и култури (НАТАША С. ВУЛОВИЋ)	765–772
Стереотип о Ери (ДАНИЈЕЛА С. СТАНИЋ)	773–781

Граматографија

Српско-рускословенски међуодноси у српским граматикама рускословенског језика прве половине 19. века (НАЈДА И. ИВАНОВА)	783–790
<i>Србска Грамаџика за гимназијалну младежъ Княжесѣтва Срѣје</i> Владимира Вујића (1856) (МИЛОШ Ђ. ОКУКА)	791–802

Библиографија

Преглед библиографија објављених у часопису <i>Наш језик</i> (АНА В. ГОЛУБОВИЋ)	803–811
--	---------

УДК 811.163.41'276.6:656
811.163.41'373.4

Оригинални научни рад
Примљено 27. октобра 2019. г.
Прихваћено 16. децембра 2019. г.

ГОРДАНА Д. ДИМКОВИЋ ТЕЛЕБАКОВИЋ*
(Универзитет у Београду,
Саобраћајни факултет)**

САОБРАЋАЈНА ТЕРМИНОЛОГИЈА У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Циљ рада је да укаже на основне карактеристике савременог српског саобраћајног термилошког система. Резултати истраживања показују да је у саобраћајној терминологији присутно много англицизама, синонима, непрецизних преводних еквивалената и да неки еквиваленти немају статус стандардних термина. Такође је установљено да овај термилошки систем садржи и буквалне преводе енглеских термина и термилошке празнине. Да бисмо дошли до резултата, користили смо синхрону лексичко-семантичку методу и у извесној мери нормативни приступ.

Кључне речи: српски језик, енглески језик, саобраћајна термилологија, англицизми, синонимија, преводни еквиваленти, лексичко-семантичка анализа, нормативни приступ.

1. Увод

Српски језик мора стално да се богати новим терминима да би могао успешно да се примењује у разним областима. У том процесу би се, колико је могуће, ваљало клонити употребе туђица, а при превођењу страних термина морале би да буду поштоване особине српског језика.

Истраживања различитих термилошких система су у свету веома актуелна. Све више је контрастивних анализа на свим лингвистичким нивоима у области специјализованих језика, језика за посебне намене. У највећем броју радова анализира се енглески језик у контакту с

* g.dimkovic@sf.bg.ac.rs

** Овај рад је настао у оквиру пројекта *Опис и стандардизација савременог српског језика* (бр. 178021), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

неким другим језиком, односно другим језицима. Ово не изненађује, јер је енглески језик најзаступљенији у језику науке и струке и у писаном и у говорном дискурсу. Брз развој науке и технике захтева проналажење одговарајућих термина којима се именују нови појмови. Како нови термини често настају у енглеском језику, они се уносе у друге посебне/ специфичне језике позајмљивањем или превођењем.

Шта данас одликује српску саобраћајну терминологију? Она још увек није довољно истражена. Неки покушаји су учињени (в. Димковић Телебаковић 2003: 148–251; 2007; 2009; 2013а; 2013б; 2013в; 2014а; 2014б; 2014в; 2015а; 2015б; 2015в; 2015г; 2017а; 2017б; 2017в; 2018а; 2018б). Досадашња истраживања обухватају морфосинтаксичке и семантичке анализе језика који се користи у телекомуникационом, поштанском и ваздушном саобраћају, друмском, железничком и водном транспортном и саобраћајном инжењерству, и у логистици (комбинованом транспорту). Посебна пажња посвећена је глаголима кретања, енглеским вишечланим изразима (сложеницама и фразним глаголима) и њиховим српским еквивалентима, стратегијама превођења енглеских термина и принципима стандардизовања термина у српском језику. Указано је на проблеме на које се наилази при стандардизовању српске саобраћајне терминологије и понуђена су нека решења. Истакнута је потреба укључивања инжењера из различитих области саобраћаја и језичких стручњака у решавању релевантних питања, уз помоћ друштвене заједнице.

2. Циљ рада, корпус и методи истраживања

Циљ рада је био да установимо основна обележја савременог српског саобраћајног терминолошког система. Посматране су неке именице, вишечлане лексеме и мањи број глагола кретања. Корпус обухвата због ограниченог простора само 130 анализираних лексичких јединица. Избор именица, сложених лексема и глагола кретања није случајан. Именице и глаголи су најчешће врсте речи у језику науке и струке, јер изражавају статичност и динамичност појава, на шта указује и Гортан Премк (2004: 121). Глаголи кретања су бирани у складу са уобичајеном дефиницијом саобраћаја (в. Проктер 1978: 1174). Корпус је сачињен на основу релевантне литературе садржане у одељку Извори. Да би се дошло до резултата, коришћени су синхрона лексичко-семантичка метода и у извесној мери нормативни приступ.

3. Анализа и резултати

У овом одељку ћемо анализирати англицизме и синониме који се могу наћи у саобраћајном регистру. Биће речи и о буквалним и непре-

цизним преводима неких енглеских саобраћајних термина и о термилошким празнинама.

3.1. Англицизми

Стручњаци и научници из прагматичких разлога радо користе англицизме, на жалост и онда када постоје одговарајуће српске лексичке јединице. Најједноставније је преузети постојећи термин из језика-даваоца и увести га у језик-примаоца у изворном облику уз одређена прилагођавања циљном језику и његовим нормама. При том корисници имају утисак да су значајнији уколико употребљавају енглески термин, иако се дешава да нису сигурни шта он значи. Прецизно превођење енглеског термина захтева више знања, труда и времена, па се зато одлаже налажење адекватног еквивалента. Прћић (2005: 124) користи термин „преобликовање“, који се односи на прилагођавање англицизама српском језику на морфолошком нивоу (нпр. „уловати се“ – енгл. *log in*, „скајп“ – енгл. *skype*, „твитер“ – енгл. *twitter*, „фејсбук“ – енгл. *facebook*), „антифриз“ – енгл. *antifreeze*, „микропроцесор“ – енгл. *microprocessor* итд.).

Наводимо неке примере који потврђују речено до сада. Англицизми „инпут“ (*input*), „оутпут“ (*output*), „овердрајв“ (*overdrive*), „даунло(у)довање“ (*downloading*), „компјутер“ (*computer*), „аеродром“ (*airport*) и „интерфејс“ (*interface*) имају следеће српске преводне еквиваленте који су ређе у употреби: „улаз“, „излаз“, „штедна брзина“, „преузимање података с Интернета“, „рачунар“, „ваздухопловно пристаниште“ и „међувеза“ или „веза између два система“. Напомињемо да је директни превод термина *interface* „међувеза“, док је „веза између два система“ функцијска апроксимација. Прћић (2005: 179) одређује функцијску апроксимацију као преводни поступак који подразумева изражавање садржаја из L_1 лексичким средствима у L_2 , тако да се што верније одрази функција денотата. „Штедна брзина“ је непрецизан превод и било би потребно пронаћи екавивалент који задовољава све критеријуме принципа за превођење и стандардизовање термина. (О принципима стандардизовања термина и карактеристикама термина в. М. Радовановић (1979); Р. Бугарски (1996); Р. Дибик (Dubic 1997: 154–158); Д. Шипка (2006: 151); Т. Прћић (2005). У овом раду смо користили модел превођења и стандардизовања термина који обухвата принципе једнозначности/несинонимности, прозирности, прецизности, продуктивности, краткоће, учесталости и ажурности. Више о поменутиим принципима в. у Димковић Телебаковић (2013а: 65–67; 2014а: 387; 2017в: 103–104; 2018а).

Осим превођења и преобликовања, односно адаптирања облика, у стварању саобраћајног термилошког система користи се и поступак скраћивања, као у примерима „јавни (градски) превоз“ и „(градски) превоз“ → *public transport* или „пешачки прелаз“ и „прелаз“ → *pedestrian crossing*. Подразумева се да је потребно тежити стандардизовању пуних облика како би се обезбедили прецизност и прозирност термина. Поступак скраћивања као свој резултат има синонимију.

3.2. Синоними

Већ смо раније помињали (в. Димковић Телебаковић 2017а: 85–98; 2017б) да, поред англицизама, синоними (речи и изрази истог или сличног значења) представљају озбиљан проблем при стандардизовању саобраћајних термина у српском језику. Семантичко поклапање – постојање више одредница за исти појам – можемо наћи у следећим примерима.

Синонимичне лексеме „писта“ и „полетно-слетна стаза – ПСС“ (*runway*), „кормило висине“, „висинско кормило (код авиона)“ и „хоризонтално кормило“ (*elevator*), „електро-покретач“, „стартер“ и „анласер“ (*electric starter*) употребљавају се у ваздушном саобраћају, као и многи други синоними.

Лексичке јединице „дужина прегледности“ и „даљина видљивости“ (*sight distance*), „експлоатациони трошкови“ и „погонски трошкови“ (*operational costs*) користе се у друмском саобраћају, као и лексеме „надвожњак“ и „пасарела“ (*overpass*), и „подвожњак“ и „подземни пешачки прелаз“ – *underpass*. Осим ових примера синонимије у друмском саобраћају, наводимо и следеће дублете: „обилазница“ и „обилазни пут“ (*bypass*), „кружна раскрсница“ и „раскрсница с кружним током саобраћаја“ (*roundabout* у британском енглеском (БрЕ) и *rotary* у америчком енглеском (АмЕ)), „загушење саобраћаја“ и „закрчење саобраћаја“ (*traffic jam* и *traffic congestion*), вршни час“ и „време најгушћег саобраћаја“ (*rush-hour* и *peak-hour*), „тротоар“ и „плочник“ (*pavement* (БрЕ) и *sidewalk* (АмЕ)), при чему термин *pavement* у америчком енглеском има значење „коловозни застор“/„коловоз“ у српском језику, што одговара термину *carriageway* у (БрЕ) (в. Димковић Телебаковић 2013а: 58–59).

У телекомуникационом саобраћају неки од синонима у српском језику су: „електроника високих учесталости“ и „микроталасна техника“ (*high-frequency electronics*), „бакарни проводници“ и „бакарни водови“ (*copper wiring* и *copper wires*), „укопана градска кабловска мре-

жа“ и „(подземна) кабловска канализација у граду“ (*underground city duct*), „предајник“ и „одашиљач“ (*the transmitter*).

Вишечлани изрази „једношинска железница“ и „железничка пруга с једним колосеком“ (*monorail*), „плато-вагон“ и „равни вагон“ (*flat bed car*) су, рецимо, дублети који су у употреби у железничком саобраћају.

У водном саобраћају „пловни пут“ и „пловни део канала (или реке)“ имају еквивалент *waterway* у енглеском језику, лексичке јединице „машински простор“ и „део брода с моторима“ одговарају термину *engine room* у енглеском, док „трајект за превоз аутомобила“ и „аутомобилски трајект“ имају еквивалент *carfloat*. „Тегљач“ и „реморкер“ (*tugboat*), „средина брода“ и „уздужна/паралелна средина брода“ (*amidships*), „надградња“ и „део брода изнад главне палубе“ (*superstructure*), „баржа с отвореном палубом“ и „баржа без заштите товарног простора“ (*open deck barge*), „интегрални систем вуче“ и „специјални тегљач“ (*ITB (Integrated-Tug-Barge)*), „несамоходна баржа“ и „баржа без сопственог погона“ (*non-propelled barge*) такође су синоними који се користе у водном саобраћају.

Глаголи „преносити“ (*transmit*), „послати“ и „слати“ (*send* и *forward*), и „слати пошту“ (*despatch*) показују да има примера када постоји непотпуно семантичко поклапање. Последњи наведени термин употребљава се само у поштанском саобраћају.

3.3. Буквални и непрецизни преводи неких енглеских саобраћајних термина

Буквални преводи сложених лексема често немају смисла. Такви су преводи „примењено оптерећење“ за *applied loading*, или „вентил изнад главе“ за *overhead valve (OHV)*. Дobar превод сложенице *applied loading* био би „деловање оптерећења“ (в. Димковић Телебаковић 2015в: 371), а за *overhead valve* „вентил на глави мотора“ (уп. Фишер Поповић и др. 1992: 85). *Double-park* такође може да нас одведе у погрешном правцу приликом превођења. „Дупло паркирање“ не значи ништа, али „паркирати возило поред већ паркираног возила“ има смисла (в. Фишер Поповић и др. 1992: 46).

Расправљајући о површинском превођењу, Прћић (2005: 66–69) указује на проблем постојања паралелних обичајних језичких норми које могу временом да доведу до промене норме у српском језику. Овакав утицај страног језика (језика-даваоца) на језик-прималац требало би избегавати. То је могуће ако се поштују одређени раније поменути принципи при превођењу и стандардизовању термина.

Непрецизни преводи не изражавају тачно значење енглеских терминолошких јединица. Такви примери превода су, на пример, „комутациони систем“ (*switching system*) и „коефицијент застоја“ (*delay ratio*). За термин *switching system* предлажемо српски преводни еквивалент „центар за успостављање веза и управљање мрежом корисника“, јер задовољава принцип прецизности. Овај превод показује да се у српском језику поред лексичких јединица срећу и синтаксичке јединице. Како је српски језик по типу синтетички, није чудно што се у српском користе реченице и релативне клаузе у преводним еквивалентима појединих енглеских термина. Наводимо још неке примере. Термин *low-polluting power source* → „извор погона који мало загађује околину“, или терминолошка јединица *Puffin crossing* → „пешачки прелаз с детекторима (који мењају дужину трајања црвеног светла за возаче да би пешаци добили довољно времена да безбедно пређу улицу“), или термин *upstream* → „саобраћајни ток супротног смера од тока у коме се налази посматрано возило“, или вишечлани израз *cleared hit-and-run accident* → „саобраћајна незгода после које возач незаконито напушта место удеса“.

Осим сложених лексема, и глаголи се у српским преводима јављају као синтаксичке јединице. Преводни еквиваленти који имају стандардну статусну ознаку (2) и илуструју функцијску апроксимацију у српском језику били би „уздужно се љуљати с кретањем таласа навише и наниже (прамцем горе – крмом доле и обрнуто) око попречне осе брода“ (енгл. *to pitch*) и „љуљати се с кретањем таласа око уздужне осе брода“ (енгл. *to roll*) у употреби у водном саобраћају, као и „пловити низ воду под утицајем снажног ветра или водених струја“ (енгл. *to drift*). Наводимо и српске еквиваленте с истим карактеристикама за глагол *to glide* и фразни глагол *to go (a)round*, који се користе у ваздушном саобраћају. Први глагол има стандардни еквивалент са ознаком (2) „спуштати се под утицајем земљине теже“, „безмоторно летети“, а фразни глагол „продужити летење (за још један круг) без додира полетно-слетне стазе (ПСС)“. Могуће је закључити да српски одликује описна семантизација, што значи да се значење појма изражава описно, а не коришћењем језичких средстава као што су сложенице и фразне сложене лексеме у енглеском језику. Ове разлике између два језика показују да су они по унутрашњој структури несиметрични. Међутим, потребно је поменути да су извесна морфолошка поклапања могућа. О њима в. у Димковић Телебаковић (2013а: 51–56; 2014в: 11–14).

3.4. Терминолошке празнине у српском језику

Динамику настајања нових термина у енглеском језику тешко је пратити задовољавајућом брзином долажења до адекватних прево-

да у српском језику. Велики је број новонасталих термина у енглеској саобраћајној терминологији за које још немамо одговарајуће српске изразе. За термин *box junction* предлажемо српски еквивалент „раскрсница с избегавањем застоја“. Сматрамо да овај еквивалент тачно и концизно изражава значење енглеског термина и да би зато могао да добије стандардни статус (1), за разлику од постојећег решења „раскрсница са посебним ознакама на коловозу (које спречавају возача да уђе у зону раскрснице уколико не може да је напусти за време трајања зелене фазе“ в. Фишер Поповић и др. 1992: 20), које садржи превише речи, односно не задовољава принцип језичке економије. За енглески вишечлани термин *subscriber loop plant* чини нам се да је најподесније решење српски еквивалент „претплатнички уређај за везе“.

Многи енглески термини у употреби у српском језику постали су интернационални термини, али сматрамо да би било пожељно понудити српске преводне еквиваленте који тачно изражавају њихово значење и који би могли да се стандардизују. Наводимо неке од њих: *address, analog transmission, bus, connector, coupler, digital transmission, file, format, geosynchronous orbit, hardware, host, hub, Internet, laser, modem, protocol, slot, software, splice, telecommunications* итд. Предлажемо одговарајуће српске термине: „место у меморији рачунара“, „пренос непрекидног сигнала“, „пут којим се крећу сигнали у рачунару“ (јер је у друмском саобраћају већ у употреби термин „магистрала“), „раздвојиви спој (оптичких влакана)“, „спој (оптичких влакана) с гранањем“, „пренос делова сигнала тако да се примећује испрекиданост“, „документ“, „облик, величина и састав документа“, „орбита удаљена од Земље 22. 282 миље“, „рачунарска опрема“ или „саставни елементи рачунара“, „крајњи уређај у систему Интернета“, „средиште“, „светска рачунарска мрежа мрежа“, „појачана усмерена светлост настала помоћу изазваног одашиљања зрачења“, „уређај који мења аналогне у дигиталне сигнале и обрнуто“, „утврђена правила којима се одређују облик, величина и састав документа у електронском комуникационом систему“, „место у систему“, „рачунарски програми, примене, услуге“, „нераздвојни спој (оптичких влакана) настао лемљењем/настављањем“, „електронски саобраћај“ итд.

Следећи пример показује да и енглески саобраћајни термилошки систем има празнина. Полисемични енглески термин *bandwidth* има два значења: „ширина фреквенцијског опсега (који заузима сигнал)“ и „пропусни опсег система“. У овом случају је јасно да у енглеском језику не постоје два термина, која изражавају поменута значења.

Могуће решење за термин „ширина фреквенцијског опсега (који заузима сигнал)“ је *bandwidth*, а за „пропусни опсег система“ *throughband*.

4. Закључак

Анализа корпуса од 130 српских лексичких јединица показала је да српски саобраћајни термилошки систем садржи велики број англицизама, истозначних лексема, непрецизних и буквалних преводних еквивалената енглеских термина, као и термилошке празнине. Долажење до адекватних српских еквивалената заснива се на принципима модела превођења и стандардизовања термина. То су принципи једнозначности/несинонимности, прозирности, прецизности, продуктивности, краткоће, учесталости и ажурности. Нису анализиране полисемичне лексеме, иако и оне, поред синонима, представљају озбиљан проблем при стандардизовању термина.

ИЗВОРИ

- Димковић Телебаковић ⁶2015в: Gordana Dimković-Telebaković, *English in Transport and Traffic Engineering*, Beograd: Univerzitet u Beogradu, Saobraćajni fakultet.
- Димковић Телебаковић ⁶2015г: Gordana Dimković-Telebaković, *Testovi, zadaci i teme iz engleskog jezika*, Beograd: Univerzitet u Beogradu, Saobraćajni fakultet.
- Димковић Телебаковић 2018б: Gordana Dimković-Telebaković, *English Grammar for transport and traffic engineers*, Beograd: Univerzitet u Beogradu, Saobraćajni fakultet.
- Проктер 1978: Paul Procter (ed.), *Longman Dictionary of Contemporary English*, Harlow, Essex: Longman Group Limited.
- Фишер Поповић и др. ²1992: Ana Fišer-Popović, Vera Mijušković, Jovan Radoš, *English-Serbian Dictionary of Road Traffic Engineering, Englesko-srpski rečnik drumskog saobraćaja*, Beograd: Savremena administracija.

ЛИТЕРАТУРА

- Бугарски 1996: Ranko Bugarski, О vrednovanju termina, u: *Standardizacija terminologije*, ur. Nadežda Vinaver i dr., Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti, 25–27.
- Гортан Премк 2004: Darinka Gortan-Premk, *Polisemija i organizacija leksičkog sistema u srpskome jeziku*, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

- Дибик 1997: Robert Dubuc, *Terminology: a Practical Approach*, Place Portobello Brossard, Québec: Linguattech Editeur Inc.
- Димковић Телебаковић 2003: Gordana Dimković-Telebaković, *Savremeni engleski jezik struke i nauke*, Novi Sad – Moskva: Naše slovo.
- Димковић Телебаковић 2007: Gordana Dimković-Telebaković, An Investigation into the Internal Structure of Verbs of Motion, u: *Language for Specific Purposes*, ur. Igor Lakić, Nataša Kostić, Podgorica: University of Montenegro, Institute of Foreign Languages, 23–27.
- Димковић Телебаковић 2009: Гордана Димковић-Телебаковић, Семантичка обележја глагола кретања у области саобраћаја у енглеском и српском језику, *Зборник Мајице српске за филологију и лингвистику* ЛП/1, Нови Сад, 235–252.
- Димковић Телебаковић 2013а: Gordana Dimković-Telebaković, Engleske složene lekseme i njihovi srpski ekvivalenti u oblasti drumskog saobraćaja, u: *Foreign Language in Transport and Traffic Engineering Profession and Science – Strani jezik u saobraćajnoj struci i nauci*, ur. Gordana Dimković-Telebaković, Belgrade: University of Belgrade, Faculty of Transport and Traffic Engineering, 49–70, http://www.sf.bg.ac.rs/images/download/dokumenta/Foreign_Language_in_transport_and_traffic_engineering_profession_and_science.pdf.
- Димковић Телебаковић 2013б: Gordana Dimković-Telebaković, *Studies on English and Serbian Language*, Belgrade: Svet knjige.
- Димковић Телебаковић 2013в: Gordana Dimković-Telebaković, The semantics and pragmatics of motion verbs in air traffic English and general English, *Token: A Journal of English Linguistics* 2, 183–205.
- Димковић Телебаковић 2014а: Gordana Dimković-Telebaković, Višeznačnost metaforičkih jedinica u savremenom engleskom i srpskom jeziku u saobraćajnom inženjerstvu, u: *Српски језик, књижевност, уметност*, I, ур. Милош Ковачевић, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 381–388.
- Димковић Телебаковић 2014б: Gordana Dimković-Telebaković, Prevodenje engleskih specijalizovanih složenih leksema na srpski jezik i njihovi prevodni obrasci, u: *Zbornik u čast Draginji Pervaz. Engleski jezik i anglofone književnosti u teoriji i praksi*, ur. Tvrtko Prčić i dr., Novi Sad: Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, 115–124.
- Димковић Телебаковић 2014в: Gordana Dimković-Telebaković, The Dynamics of English Terminological Compound Lexemes and Their Serbian Equivalents, *Romanian Journal of English Studies* 11/1, 9–20.
- Димковић Телебаковић 2015а: Gordana Dimković-Telebaković, Multi-meaningfulness in English and Serbian, *Romanian Journal of English Studies* 12/1, 58–66.

- Димковић Телебаковић 2015б: Gordana Dimković-Telebaković, Teaching and Learning English Specialised Compound Lexemes, u: *Book of Proceedings Third International Conference Language for Specific Purposes Past, Present, Future – 26–27 Septemebur 2014*, ur. Vesna Cakeljić, Ana Vujović, Maja Stevanović, Belgrade: Faculty of Organizational Sciences – University of Belgrade, 145–152.
- Димковић Телебаковић 2017а: Gordana Dimković Telebaković, *English and Serbian Language in Contact*, Belgrade: Svet knjige.
- Димковић Телебаковић 2017б: Гордана Димковић Телебаковић, Неки проблеми стандардизовања научне и стручне терминологије (с примерима из саобраћајног инжењерства), *Лингва XVIII/63*, 261–272.
- Димковић Телебаковић 2017в: Гордана Димковић Телебаковић, Стандардизовање саобраћајне терминологије у српском језику, у: *Српски језик, књижевности, уметности*, I, ur. Милош Ковачевић, Јелена Петковић, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 103–112.
- Димковић Телебаковић 2018а: Gordana Dimković-Telebaković, Standard Serbian Terminological Expressions in Telecommunications and Postal Traffic Created by Borrowing and Translating English Terms, *Romanian Journal of English Studies* 15/1, 105–114.
- Прћић 2005: Tvrtko Prčić, *Engleski u srpskom*, Novi Sad: Zmaj.
- Радовановић 1979: Milorad Radovanović, *Sociolingvistika*, Beograd: BIGZ.
- Шипка 2006: Данко Шипка, *Osnovi leksikologije i srodnih disciplina*, Novi Sad: Matica srpska.

Gordana D. Dimković Telebaković

TRAFFIC ENGINEERING TERMINOLOGY IN CONTEMPORARY SERBIAN LANGUAGE

S u m m a r y

The aim of this paper is to reveal the main characteristics of contemporary Serbian traffic engineering terminological system. By employing a lexico-semantic method and to a certain extent a normative approach, we have found that the terminological system under consideration contains a great number of Anglicisms, synonymous lexemes, imprecise and literal translation equivalents, as well as terminological gaps. Some proposals for possible solutions for a number of imprecise and literal translations of English terms are made.

Keywords: Serbian, English, traffic engineering terminology, Anglicisms, synonymy, translation equivalents, lexico-semantic analysis, normative approach.